

מעניני דיומא - שיעור 483

- I. להתפלל בסליחות למלאכים** כגון על הפיוט מכניסי רחמים ומלאכי רחמים וכו' עיין בירושלמי (זרכות ט - ה) דאם בא על אדם צרה לא יצווח לא למיכאל ולא לגבריאל אלא לי יצווח ואני עונה לו מיד וכן כתב הרמב"ם בפהמ"ש (סנהדרין ריש פרק חלק) דאין עושין כן שלמטה ממנו במציאות מן המלאכים... אמנם שיהושע השתחוה אל המלאך שבא אליו ויש מתרצים שבא בשליחות הבורא ויש מתרצים כשלוכשים בגדים כצורת אדם מותר להשתחוות להם כמו שמותר להשתחוות לאדם אמנם פיוטים אלו מדפסים דמימי הקדמונים ומופיע בסידור רב עמרם גאון ורבי שרירא ורבי האי גאון ולהמתירין הביאו ראיה משבת (י"ג:) דכל השואל צרכיו בלשון ארמי אין מלאכי השרת נזקקין לו שאין מלאכי השרת מכירין בלשון הארמי והעיקר הוא שלא ישנה ממנהג המקום
- II. אם הש"ץ הוא החזן לכל היום** עיין ברמ"א (תקפ"ח - ח) דיש מקומות נוהגים שהמתפללים סליחות מתפלל כל היום (כל בו) שהמתחיל במצוה אומרים לו גמור והוא קודם לאבל וליא"צ ואם היא"צ מתענה הוא קודם (מ"ב י"ד) ועיין בערוך השלחן (ו) דאצלינו אין המנהג כן ויזהרו מאד שלא לבא לידי מחלוקת וכל מי אשר יראת אלקים בקרבו יבטל דעתו אף כשנראה לו שעושים שלא כהוגן
- III. זמן אמירת הסליחות - ויש ד' שיטות** עיין באג"מ (ז - ק"ה) דזמן היותר טוב לסליחות הוא באשמורת הבוקר כ"כ המג"א (תקפ"ח) מפני שהקב"ה שט ביי"ח אלף עולמות ובסוף הלילה שט בעה"ז והוא עת רצון כ"כ הב"ח והדרישה וי"א סליחות בחצות הלילה והוא משום שע"פ הקבלה שהביא המג"א הוי חצות עת רצון טובה ועיין בשערים מצויינים בהלכה (קכ"ח - ז) שהביא האגרא דפרקא שכתב שהוא ראה אנשי מעשה שלא רצו לומר סליחות עד אחר שהאיר היום דכן משמע בזוה"ק וזה המנהג בכמה ישיבות והמג"א (תקפ"ה) כתב בשם האר"י ז"ל שאין לומר סליחות קודם חצות הלילה כ"כ המטה אפרים (תקפ"ח - כ) והמ"ב (תקס"ה - סקי"ז) וכ"כ השע"ת (תקפ"ח) ועיין באג"מ (הג"ל) שכתב שאין בזה איסור אלא שאין מועילין בכח י"ג מדות שיש הבטחה שלא יחזרו ריקם אלא כסתם תפלה ויש להתיר רק בגדר הזראת שעה ואין להביא ראיה מליל יום הכפורים שאומרים סליחות קודם חצות הלילה כי היום הזה יאיר בהתעוררות הרחמים (יחזו דעת ח - מ"ו) ועוד יכול לומר סליחות בשעת הדחק קודם מנחה שהרי מעשים בכל יום שאנו אומרים וידוי וי"ג מדות ונפילת אפים בתפלת המנחה אמנם בספר מחשבות בעצה (צקונטרס פפרות לחכמה סימן ח - זע"ד:) שהכל תלוי בנקודת חצות שבירושלים וימתינו עכ"פ עד חצות הלילה לפי אופק ירושלים ולכן זה עצה נכונה להנוהגים לומר סליחות וי"ג מדות קודם חצות הלילה
- IV. ברכת התורה צריך לברך קודם סליחות - עיין במ"ב** (מ"ו - סקכ"ז) שלא לומר שום פסוק קודם ברכת התורה אע"פ שהוא אומר דרך תחנונים וע"ע בנטעי גבריאל (דף ז"ג) דאם איחר לבוא לבית הכנסת יש לסמוך לאמרן קודם ברכת התורה כהיש אומרים
- V. להתענות ער"ה - איתא במדרש ויקרא (פרש"י ל') דבער"ה גדולי הדור מתענין והקב"ה מוותר להם שליש ועפ"ז נהגו רבים להתענות בער"ה ואין זה כיוהרא (תקפ"ח - ז) ואפילו נערים י"ג ונערו"ת י"ב שנים מתענין (מ"ב סקט"ז) עד אחר מנחה גדולה והולכי דרכים פטורים (ר"ה י"ח:) דנערי דוד אכלו וזע"ה בער"ה ויש דאינם מתענין כמו דאין מתענין ביום שמת בו אביו או אמו ורק להרבות בתורה וצדקה שכן צותה אשתו של החת"ס שבניה לא יתענו ביום יא"צ שלה ומנהג קארלין שאין להתענות ער"ה וי"א ששני דפים גמרא עם הרא"ש נחשב כתענית - לתענית כזו שאינו אלא מנהג בעלמא (נטעי גבריאל ז"ג)**

VI. שינה בר"ה - יש סומכין על האר"י ז"ל לישון ביום א' וכ"ש ביום ב' אחר התפלות אמנם אין לו שום היתר לישן אחר עלוה"ש ועכ"פ אחר הנה"ח כי כל העולם עומד בדין (כה"ח סק"ו) בשם בן איש חי ותשובות והנהגות (ה - של"ט) ובפרט מי שרגיל לעשות כן כל השבוע

VII. לפסוע ג' פסיעות בתוך ד' אמות לאדם אחר שמתפלל אחריו אסור (ק"ז - ה) ואם אינו אחריו ממש רק מרוחק לצדדיו נראה דשרי להא"ר (במ"ב סקט"ז) ולא כהמג"א ועוד עצה שיפסע לצדדים (אשי ישראל הערה מ"ח בשם החזו"א) ומותר לש"ץ לפסוע אף כשיש מי שמתפלל אחריו כדי שלא יגרום טירחא לציבור ומוטב יותר שלא יפסע (סג)

VIII. התפילות של ראש השנה מתוך שמחה וחדוה כפי שנאמר עבדו את ה' בשמחה או בבכיה ובדמעות? עיין בשו"ת יחזקאל דעת (ז - ס"ט) שהביא האור זרוע דבנחמיה (ח - ט - י) צוה העם לאכול ולשתות ולעשות שמחה גדולה בראש השנה ושלא תתאבלו ושלא תבכו ומשם למד רבינו חננאל שאסור להתענות בר"ה וכ"כ הרא"ש (ר"ה ז - י"ד) ודלא כדברי רב נסים גאון שמתיר להתענות ועיין בשו"ע (תקנ"ז - ח - ז) דאין להתענות ולכן צריך לומר התפילה בנעימה ובשמחה וכן נהג הגר"א שאין לבכות (מעשה ר"ז) אמנם האר"י ז"ל נהג לבכות הרבה בתפלות ר"ה והיה אומר מי שאין בכיה נופלת עליו בימים אלה היא הוראה שאין נשמתו שלימה והגונה ואפשר לומר דאין לאדם להביא עצמו לידי בכיה מפני קדושת החג כמו שכתב עזרא ונחמיה אבל המתעורר מעצמו לבכות בתפלותיו מחמת התלהבות דקדושה ואהבת ה' אין בזה שום איסור וכיוצא בזה כתב שרבי עקיבא היה בוכה בשבת כשקרא שיר השירים אמנם המתפלל בלא כוונה כגוף בלא נשמה

IX. ראש השנה שחל בשבת שאין מצות תקיעות אלא רק תפילת מוסף עיין שו"ת מועדים וזמנים (חלק ח - ח - סימן ז) שהחמיר מאד בראש השנה שחל בשבת לסיים את התפילה קודם חצות כדי להספיק לאכול הסעודה קודם חצות שאין יוצאין מצות סעודת היום דשבת אלא לפני חצות (ערוך השלחן רפ"ח - ז) והנה אם מקדש ואוכל מזונות קודם מוסף יוצא בזה סעודת שבת לדעת הרבה פוסקים עיין בדעת תורה (רפ"ז - ג) שהביא מחלוקת האחרונים אם חלה עליו כלל חובת קידוש משום שאסור לקבוע סעודה לפני מוסף ומאן דבעי להחמיר ולקדש אינו אלא הדיוטות (ט"ג) וזה שיטת המהרש"ל ודעימיה (שו"ת יביע אומר ח - כ"ז - ג ד"ה ואכ"י) אבל רובו המתירים מ"מ מותר לאכול עראי בלי קידוש בין שחרית למוסף אם אין לו אפשרות לקדש על היין שיש בזה ספק ספיקא להקל שמא ההלכה כדעת המהרש"ל וסעיתו שאומרים שבין שחרית למוסף לא חלה חובת קידוש כלל ושמא ההלכה כדברי הראב"ד וסעיתו שמתירים בכלל לטעום קודם קידוש של היום ובפרט שעיקר מצות הקידוש ביום אינה אלא מדרבנן אמנם יש מקום להחמיר לחזור ולקדש לפני סעודתו כדי לצאת דעת המהרש"ל אבל בשש"כ (נ"ז - הערה ס"ז) דהמנהג הוא שאין חוזרין ומקדשין (רשז"א)

X. סעודת שלישית בראש השנה שחל בשבת - עיין ברמ"א (תקכ"ט - ה) דאסור לאכול ממנחה ולמעלה בערב יום טוב וכתב המ"ב על זה רק מצוה להמנע מלקבוע סעודה מתשע שעות ולמעלה מ"מ יכול לקיים סעודת שלישית ויאכל מעט פת לכבוד שבת ועיין בבה"ל (ד"ה צעיו"ט) דאין דין זה ברור דלמעט בשמחת יום טוב ראשון כדי לקיים שמחת יום טוב שני ועוד אפשר יש לסמוך על הקידוש קודם מוסף אם אכל מזונות לסעודה שניה ועיין בשש"כ (נ"ז - מ"ז) לגבי פורים כמוצ"ש וסעודת מלוה מלכה ועיין מועדי קודש (דף פ"ד)

XI. חודש אלול הוא חודש המסוגל להתדבק בה' ואני לדודי ודודי לי באותה מדה שאני לדודי כך דודי לי (מבקשי תורה דף פמ"ח מהגאון רבי אליהו לאפיאן)

כתיבה וחתימה טובה

נצפס לטויו נשמת הללון הרה טלביה ב"ר ח"ס אכ"ר לטלביה ז"ל